

SIMAX
classics

CANTIO

Music from *Piae Cantiones*
☪ Church and School songs
from Medieval Scandinavia

CANTIONES DE NATIVITATE DOMINI ET SALVATORIS NOSTRI IESU CHRISTI

(Songs for the birth of Our Lord and Savior Jesus Christ)

1.	Parvulus nobis nascitur	1:43
2.	Dies est laetitiae	3:37
3.	Omnis mundus	1:22
4.	Instrumental 1	1:46

DE FRAGILITATE ET MISERIS HUMANAЕ CONDITIONIS

(The frailty and misery of this mortal state)

5.	Scribere proposui	3:44
6.	Insignis est figura	7:45
7.	Vanitatum vanitas	2:34
8.	Mirum si laeteris	2:23
9.	Instrumental 2	1:52

DE TEMPORE VERNALI CANTIONES

(Songs for springtime)

10.	In vernali tempore	3:10
11.	Tempus adest floridum	2:23
12.	Instrumental 3	2:57

DE VITA SCHOLASTICA

(Scholastic life)

13.	Sum in aliena provincia	3:04
14.	In stadio laboris	2:43
15.	O scholares, voce pares	2:11
16.	Instrumental 4	2:23

CANTIONES DE NATIVITATE DOMINI ET SALVATORIS NOSTRI IESU CHRISTI

(Songs for the birth of Our Lord and Savior Jesus Christ)

17.	Angelus emittitur	2:56
18.	Ecce novum gaudium	2:46
19.	Resonet in laudibus	5:05
20.	Verbum caro factum est	2:09
21.	Instrumental 5	2:32

FRA EN KLOSTERBOK

(From a monastic manuscript)

22.	Mit hierthe brænnær	4:33

Pro Musica Antiqua, Oslo: Marit Isaksen Solstrand, voice · Ståle Ytterli, voice · Elizabeth Gaver, fiddle, rebec, recorder · Gisela Attinger, fiddle, recorder · Vegard Lund, lute, harp · Gilles Obermayer, percussion
Hans Olav Gorset, direction, flute, recorders

On tracks 1, 5, 17, 19, 20: Trío Mediæval (Linn Andrea Fuglseth, Anna Maria Friman og Torunn Østrem Ossum)

On tracks 1, 5, 18, 19, 20: Johannes Weisser, voice

PIAE CANTIONES (Pious Songs) is a major collection of Latin songs intended for use in church and school. They were compiled and edited by the Finnish student Theodoricus Petri Rutha and the priest and pedagogue Jakob Finno, lecturer at the cathedral school in Åbo. The collection was first published in Greifswald, Pommern, which in 1582 belonged to the Swedish-Finnish empire, but most of the melodies and texts date back to the Middle Ages. Many of them can be traced all the way back to the 14th century, and some are presumably even older than that. The first edition consists of 74 songs, and 62 of these are monophonic.

Piae Cantiones is divided into 11 parts. The songs are arranged by subject, with headings such as *Songs for the birth of Our Lord and Savior Jesus Christ, Of the frailty and misery of this mortal state, Of student life, and Songs for spring time*. Other subject headings point directly to special church holidays (*Of the Holy Trinity*), or deal with Christian duties (*Of prayer*) and historical events (*Historical songs*). Songs for Christmas and thought-provoking texts about the transitoriness of worldly life dominate. 14 of the songs remind us of man's pitiful demise, and as many as 24 extoll the birth of Christ. Many of the Christmas songs are known to us from other sources. The preface to the first printed editions tells us that we are dealing with well-known and cherished songs, and that the texts were «improved» upon: a number of them were originally dedicated to the Virgin Mary and had to be revised before *Piae Cantiones* saw the light of day. In this way they could be used also after the reformation, when the Church adopted a different attitude towards saints and worship of the Virgin Mary.

We have before us a treasure-trove of songs that was well-known and widely circulated in churches and schools in the countries surrounding the Baltic Sea, and most likely also in Norway and Denmark. The new age and the new faith preserved the best traditions of the Catholic Church, but some small changes were nevertheless called for – improvement or modification is not necessarily an indication of poor quality. Neither the texts nor the melodies should be looked upon as complete and refined works of art in themselves, but rather as diverse expressions of a popular culture undergoing constant change. Identical songs were used for many purposes and in different contexts. They were known to everyone, and were most certainly sung by all when given the opportunity. Today we are somewhat puzzled by the language, but Latin was widely used in both church, school, and official life during the late Middle Ages and Renaissance. Approximately one third of the songs were translated into Swedish during the 16th and 17th centuries, and in 1616 a Finnish edition was published. This suggests that *Piae Cantiones* was also in use outside the walls of the cathedral schools.

The church ordinance of 1539 ascertained that «every township shall have a Latin school.» The most important schools in Norway were Trondheim, Oslo, Bergen, Hamar and Stavanger, but smaller towns such as Tønsberg, Bragernes and Fredrikstad had also established schools, where music and vocal instruction were central subjects. The school boys were required to sing for church services, but they were also providing various types of vocal music for the general populace during other occasions. The students' «dealings with music» could involve a morning service when a wedding took place in church, and in all likelihood a few psalms during the following banquet as well. Further into the merrymaking, however, they provided amusements and tunes of an altogether different sort. Old sources tell us that the ladies blushed and the lads bellowed with laughter. Of a feast in Bergen in 1563 it is told that the host had invited «*discanterne and Davidsdegerne* and served enough wine and beer, and had the musician Karl play on his harp as well as his shawm, and the Christmas guard also came in, they got enough.» The *discanterne* and *Davidsdegerne* were students at the cathedral school who went around town with their singing. Their musical performances had an

unmistakeable streak of panhandling, aiming to procure money for the school and for their livelihood. Several times a year they would walk about with their collection tins, singing and playing. Reminiscences of this tradition can be traced far into the 19th century, especially in connection with the Christmas holidays. The schools found it necessary to establish strict rules. Oluf Tøstensen, headmaster of the cathedral school in Copenhagen, wrote the following admonition to zealous students in 1573: «No one is permitted to carry a dagger, sword or other weapons, as this is only seemly for soldiers or noblemen going to war, but not for disciples who are to collect alms in the name of Christ. Those who are obstinate and sin against this rule shall be subjected to a most severe punishment. We forbid in the strictest terms drunkenness, infamy, shouting, riots, snowball pitching, fighting with weapons, etc., extinguishing lights in the houses of our citizens, and such similar pranks, as those who cultivate music and indeed the art itself may acquire a bad reputation.» It is by no means unlikely that melodies from *Piae Cantiones* were used and abused in this way. Hans Thomisson's hymnal of 1569, which represented the standard for Danish and Norwegian congregations, includes a chapter with songs that were not frequently used in church ...» but they were sung at the doorstep and in homes.» Half of these songs can be found in *Piae Cantiones*.

Hans Olav Gorset

MITH HIERTHÆ BRENDHER does not belong to *Piae Cantiones*, but is found in a manuscript from a Dominican monastery in Denmark, most likely written down during the late 15th century. Here we find a number of songs also printed in *Piae Cantiones*. This beautiful song to the Virgin Mary has a bilingual text, not an uncommon phenomenon during the Middle Ages.

THE INSTRUMENTAL PIECES on this recording are based on melodies and motives found in *Piae Cantiones*, and are the result of a collaborative effort within the ensemble. Melodic fragments form the building blocks upon which well-known musical forms from the Middle Ages and Renaissance are developed, and the ensemble has invented independent instrumental movements that function as interludes or postludes to the various sections.

THE TEXTS have undergone careful modernization by Espen Karlsen. He has methodically applied orthography and punctuation in order to render the Latin texts more comprehensible to the modern reader, and has translated the songs from *Piae Cantiones* into Norwegian. This became the basis for the final Norwegian version, which was worked out by Hans Olav Gorset. Some of the texts were extremely difficult to translate because they derive from a long forgotten frame of reference. The first verse of *Insignis est figura*, for example, attains far more meaning when we assume that «aries» in the first line refers to the author Hieronymus Bock (1498-1554), also called Tragus/Tragos, Greek for ram (latin: aries). Bock was a German priest, physician and botanist who wrote a ground-breaking work about plants (*New Kreuterbuch*, 1539). The phrase «flower of all fields» (cunctorum flos camporum) is therefore to be understood as a tribute to Bock's work, placed in apposition.

The Latin of *Mith hierthæ brendher* has been translated by Tor Ivar Østmo, and Magnus Rindal has been of great help with the Danish lines. Thilo Reinhard has translated everything into English.

PIAE CANTIONES (Fromme Sanger) er en stor samling latinske sanger til bruk i kirke og skole. De ble samlet og bearbeidet av den finske studenten Theodoricus Petri Rutha og presten og pedagogen Jakob Finno, lektor ved katedralskolen i Åbo. Samlingen ble trykt første gang i Greifswald i Pommern, som tilhørte det svensk-finske riket i 1582, men de fleste av melodiene og tekstene er fra middelalderen. Mange kan spores helt tilbake til 1300-tallet, og enkelte er sannsynligvis enda eldre. Førsteutgaven består av 74 sanger, og 62 av disse er entemmelige.

Piae Cantiones er delt i 11 avsnitt. Sangene er ordnet etter emne under overskrifter som *Sanger om vår Herre og Frelser Jesu Kristi fødsel*, *Om menneskelivets forgjengelighet og elendighet*, *Om studentlivet og Sanger om våren*. Andre overskrifter peker direkte på spesielle kirkehøytider (*Om Treenigheten*), eller omhandler kristelige plikter (*Om bønn*) og historiske forbilder (*Historiske sanger*). Julesangene og de tankevekkende tekstene om det jordiske livs forgjengelighet dominerer. 14 av sangene minner oss om menneskets triste endelikk, og hele 24 priser Jesu fødsel. Mange av julesangene kjenner vi fra andre kilder. Flere av disse var opprinnelig Maria-sanger og måtte gjennomgå en revisjon før *Piae Cantiones* så dagens lys. Forordet til de første trykte utgavene viser at det er kjente og kjære sanger det dreier seg om, og at tekstene ble «forbedret» så de kunne brukes også etter reformasjonen, da kirken fikk et annet syn på helgener og Maria-dyrkelse.

Vi har å gjøre med en sangskatt som var velkjent og utbredt i kirker og skoler, blant kirkefedre og skolegutter, i landene rundt Østersjøen og sikkert også i Norge og Danmark. Den nye tiden og den nye troen fikk med seg det beste fra den katolske kirken, men små forandringer måtte altså til. At noe forbedres eller forandres for at det skal vare lenger er ingen indikasjon på manglende kvalitet. Hverken tekstene eller melodiene bør betraktes som ferdige og høyverdige kunstverk i seg selv, men heller som mangesidige uttrykk av en populærkultur i stadig forvandling. De samme sangene ble brukt til mange formål og i mange sammenheng. Det var sanger alle kunne og sikkert stemte i når anledningen bød seg. Vi stusser over språket, men latinen sto sterkt i senmiddelalderen og i renessansen, både i kirke og skole og i det offisielle liv. Vi har også svenske oversettelser fra 15- og 1600-tallet til omtrent en tredjedel av sangene, og i 1616 ble det trykt en finskspråklig utgave. Dette tyder på at *Piae Cantiones* ble brukt også utenfor katedralskolenes murer.

Kirkeordinansen fra 1539 slår fast at «udi hver kjøbsted skal vere latine-schole». De viktigste skolene i Norge var i Trondheim, Oslo, Bergen, Hamar og Stavanger, men også i mindre byer som Tønsberg, Bragernes og Fredrikstad fantes det skoler der sang og musikk var sentrale fag. Skoleguttene skulle sørge for sangen under gudstjenesten, men formidlet også vokalmusikk av forskjellig slag til folket ved andre anledninger. Studentenes «omgang med musiquen» kunne innebære formiddagstjeneste når bryllupet fant sted i kirken, og sikkert også noen salmer ved festmåltidet etterpå. Men senere, i lystig lag, ble det nok både gjøglet og sunget helt andre viser. Spinnesiden rødmet og karene storlo, hevdet det i gamle kilder. Fra et gjestebud i Bergen i 1563 fortelles det at verten hadde innbudt «discanterne och Davidsdegnerne, och gaff noch vin och øl, och hafde spillemanden Karl harpere, hvilcken och legte paa sin skalmie, der kom och julevachten ind, de finge nog.» Diskantene og Davidsdegnerne var studenter ved katedralskolen som oppvartet rundt i byen med sin sang. Studentenes oppvarming med musikk hadde et umiskjennelig preg av tiggeri, målet var å skaffe penger til skolen og til livets opphold. Flere ganger i året gikk de rundt med innsamlingsbøsser og sang og spilte. Rester av denne tradisjonen kan spores langt inn i 1800-tallet, særlig i forbindelse med julehøytiden. Skolene fant det nødvendig å fastsette strenge regler. Oluf Tøstensen, rektor ved katedralskolen

i København, skrev i 1573 følgende advarsel til ivrige studenter: «Det er ikke tillatt for noen å bære dolk, sverd eller andre våpen, da dette bare passer seg for soldater og adelsmenn som skal i krig, men ikke for disipler som skal samle almisser i Kristi navn. Den som er gjenstridig og synder mot denne regel, skal underkastes en meget streng straff. Vi forbyr på det strengeste drukkenskap, skjenderi, rop, tumulter, snøballkasting, våpengemeng, osv., utblåsing av lys i borgernes hus, og lignende andre streker, da musikkens dyrkere og kunsten selv kan få et dårlig rykte.» Det er ikke usannsynlig at det var melodier fra *Piae Cantiones* som ble brukt og misbrukt på dette vis. I Hans Thomissøns salmebok fra 1569, som var normgivende i danske og norske menigheter, finnes et avsnitt med sanger som ikke ble brukt så mye i kirkene ...»dog bleffue de siungit for Dørre oc udi Huse». Halvparten av disse sangene står i *Piae Cantiones*.

Hans Olav Gorset

MITH HIERTHÆ BRENDHER er ikke hentet fra *Piae Cantiones*, men fra et manuskript som sannsynligvis stammer fra et dominikanerkloster i Danmark, og som antageligvis er nedtegnet sent på 1400-tallet. Her finnes flere sanger som også står i *Piae Cantiones*. Denne vakre sangen til Jomfru Maria har en tospråklig tekst, et ikke uvanlig fenomen i middelalderen.

INSTRUMENTALMUSIKKEN på denne innspillingen er basert på melodier og deler av melodier hentet fra *Piae Cantiones*, og er et resultat av mer eller mindre kollektivt arbeid i ensemblet. Melodifragmentene er satt inn i velkjente musikalske former fra middelalder og renessanse, og ensemblet har utviklet selvstendige instrumentaltstykker som fungerer som mellomspill og etterspill mellom de forskjellige avsnittene.

TEKSTENE har gjennomgått en forsiktig modernisering av Espen Karlsen. Han har gjennomført en konsekvent ortografi og tegnsetting for å lette forståelsen for den latinske teksten, og også oversatt sangene fra *Piae Cantiones* til norsk. Dette har dannet grunnlaget for den endelige utformingen av den norske versjonen, som er ved Hans Olav Gorset. Noen av tekstene var svært vanskelige å oversette fordi de har bakgrunn i en forlenget glemt referanseramme. For eksempel gir første verset av *Insignis est figura bedre mening dersom vi antar at «aries» i første linje refererer til forfatteren Hieronymus Bock (1498–1554), også kalt Tragus/Tragos, gresk for bukk (latin: aries). Bock var en tysk prest, fysiker og botaniker som skrev et banebrytende verk om planter (New Kreuterbuch, utg. 1539). Frasen «Alle engers blomst» (cunctorum flos camporum) er da å forstå som en hederende betegnelse i apposisjon.*

Latinen i Mith hierthæ brendher er oversatt av Tor Ivar Østmoe, og Magnus Rindal har vært til stor hjelp med de danske linjene. Thilo Reinhard har oversatt alt til engelsk.

1. PARVULUS NOBIS NASCITUR

Parvulus nobis nascitur,
de virgine progreditur,
ob quem laetantur angeli.
Gratulemur nos servuli.
*Trinitati gloria
In sempiterna saecula.*

Regem habemus gloriae,
leonemque victoriae,
unicum Dei filium
lustrantem omne seculum.
Trinitati gloria ...

Ut redderet Deo caros,
nos et a morte liberos,
sanaret saeva vulnera
draconis facta astutia.
Trinitati gloria ...

Huic omnes infantulo
concinite mellifluis,
iacenti in praesepio,
vili, prostrato lectulo.
Trinitati gloria ...

2. DIES EST LAETITIAE

Dies est laetitiae
in ortu regali,
nam processit hodie
de ventre virginali
puer admirabilis,
totus delectabilis
in humanitate,
qui inestimabilis
est et ineffabilis
in divinitate.

Orto Dei filio
virgine de pura
ut rosa de lilio

1. A LITTLE BOY IS BORN UNTO US

A little boy is born unto us,
brought forth by a virgin.
The angels rejoice in him.
Let us slight servants give solemn thanks.
*Glory to the Trinity
to all eternity.*

We have the King of glory,
and the lion of victory,
God's only son
who illumines all the world.
Glory to the Trinity ...

Would that he brought the loved ones to God,
delivered us from death,
and healed the savage wounds
caused by the cunning of the snake.
Glory to the Trinity ...

Sing all together
for this little child, sweet as honey,
lying in the manger,
a modest, humble bed.
Glory to the Trinity ...

2. THIS DAY IS FULL OF JOY

This day is full of joy
over the princely birth,
for today sprang forth
from the virginal womb
a boy most wondrous,
purely delightful
in his human grace,
yet inestimable
and ineffable
in his divinity.

Born the son of God
from a pure virgin,
like a rose from a lily,

1. EN LITEN GUTT ER OSS FØDT

En liten gutt er oss født,
han kommer fra en jomfru.
Englene gleder seg over ham.
La oss ubetydelige tjenere glede oss!
*Ære være Treenigheten
til evig tid!*

Vi har en ærens konge
og seiersløve,
Guds eneste sønn,
som opplyser hele verden.
Ære være ...

Om bare Han skjenket Gud de kjære,
befridde oss fra døden
og leget de onde sår,
som vi har fått ved Satans list.
Ære være ...

Syng alle sammen
for dette honningsøte lille barn,
som ligger i krybben,
et usselt, beskjedent leie.
Ære være ...

2. DET ER EN GLEDENS DAG

Det er en gledens dag
over en kongelig fødsel,
for i dag kom
fra en jomfrus liv
en forunderlig gutt,
svært yndig
i sin menneskelighet,
men enestående
og ubeskrivelig
i sin guddommelighet.

Naturen forstummet
da Guds sønn ble født
fra en ren jomfru

stupescit natura.
Quem parit iuencula,
natum ante saecula,
Creatorem rerum.
Quod uber munditiae
dat lac pudicitiae
antiquo dierum.

Mater haec est filia,
pater hic est natus.
Quis audivit talia:
Deus homo natus,
servus est et dominus,
qui ubique cominus
nescit comprehendere.
Praesens est et eminens,
stupor eius geminus
nequit apprehendi.

In obscuro nascitur
illustrator solis,
stabulo reponitur
princeps terrae molis.
Fasciatur dextera,
quae affixit sidera.
Et coelos ascendit,
concrepat vagitibus,
qui tonat in nubibus,
ac fulgor accendit.

Angelus pastoribus
iuxta suum gregem
nocte vigilantibus
natum coeli regem
nuntiat cum gaudio
iacentem praesepe,
infantem pannosum,
angelorum Dominum,
et prae natis hominum,
forma speciosum.

Ut vitrum non laeditur
sole penetrante,
sic illaesa creditur

nature was astounded.
He who was born of a young maiden,
born before the ages,
creator of all things.
This clean breast
gave virtue's milk
on this ancient day.

This mother is a daughter,
this father is born.
Who has heard the like:
God is born a man,
He is servant and lord,
ubiquitous,
yet incomprehensible.
Nearby yet distant,
the wonderment over Him is twofold,
He cannot be fathomed.

In darkness he was born,
illuminator of the sun,
in a stable he lies,
He, the Prince of this mighty earth.
His right hand,
which affixed the stars, is swaddled.
And He ascended to the heavens,
crying like a child,
thundering in the clouds,
and igniting flashes of glory.

The angel announces with joy
the birth of heaven's Ruler
to the shepherds,
watching their flock
at night;
Lying in a manger,
a child in rags,
Lord of the angels,
and before all mortals,
precious to behold.

Just as glass is not impaired
by the piercing sun,
she is believed to be unharmed

slik som en rose fra en lilje.
Han ble født av en ungpike,
Han som var født før all tid,
skaper av alle ting.
Dette kyske morsbryst
ga renhetens melk
på den første av dager.

Denne mor er datter,
denne far er født.
Hvem har hørt om slike ting:
Gud er født som menneske,
Han er tjener og herre,
Han, som skjønt Han er tilstede,
ikke kan fattes.
Han er tilstede og fraværende.
Undringen over Ham er tosidig:
Han er ubegripelig.

I mørket fødes Han,
Han som opplyser solen,
i en stall legges Han,
denne veldige jords fyrste.
Den høye hånd
som hengte opp stjernene, svøpes.
Han stiger opp i himmelen,
Han gir fra seg barneskrik,
Han tordner i skyene
og tenner lynet.

Med glede skal engelen melde
til hyrdene
som passer sin hjord om natten:
Himmels kongen
er født!
Han ligger i en krybbe,
et barn svøpt i filler,
englenes Herre.
Fremfor menneskenes barn
er Han herlig å skue.

Slik som glass ikke blir skadet
når solen trenger igjennom,
slik synes hun uskadd

post partum et ante:
felix haec puerpera,
cuius casta viscera
Deum genuerunt,
et beata ubera
in aetate tenera
Christum lactaverunt.

Mundus dum describitur,
virgo praegnans ibat.
In Bethlehem dum nascitur
puer, qui nos cibet,
in coelorum curia
canebatur gloria
novae dignitatis.
Deus in sublimibus
det pacem hominibus
bonae voluntatis.

Christe, qui nos propriis
manibus fecisti
et pro nobis omnibus
nasci voluisti,
te devote petimus,
laxa, quod peccavimus,
ne nos interire
post mortem nos miseros,
ne simul ad inferos
patiaris ire.

3. OMNIS MUNDUS IUCUNDETUR

Omnis mundus iucundetur nato salvatore,
casta mater, quae concepit Gabrielis ore.

Sinceris vocibus, sinceris mentibus
exultemus et laetemur hodie,
hodie, hodie.
Christus natus ex Maria virgine
virgine, virgine.
Christus natus ex Maria virgine.
Gaudete, gaudete!

after the birth and before:
blessed is this woman in labor,
whose chaste entrails
gave birth to God,
and whose holy breast
at a tender age
gave milk to Christ.

While the whole world was being enrolled,
the Virgin was with child.
While in Bethlehem was born
the child who nurtures us,
the glory of the new dignity
was being praised with song
in the halls of the heavens.
May God in the highest
give peace to all men
through His good will.

Christ, You who have made us
with Your own hands
and were willing to be born
for us all,
we implore You piously,
forgive us what we have sinned,
and do not let us wretched ones
perish after death,
nor let us go
into perdition.

3. LET ALL THE WORLD REJOICE

Let all the world rejoice at the birth of the
Savior,
conceived by the chaste mother, according to
the word of Gabriel.
Pure of voice, pure of mind,
let us exult and be glad today,
today, today.
Christ is born of the Virgin Mary,
the Virgin, the Virgin.
Christ is born of the Virgin Mary,
rejoice, rejoice!

før og etter fødselen.
Lykkelig er denne fødende kvinne,
hvis kyske morsliv
fødte Gud,
og hvis salige bryster
i ung alder,
ga Kristus morsmelk.

Mens verden ble innskrevet i manntall,
gikk Jomfruen svanger.
Mens gutten som gir oss føde,
fødtes i Betlehem,
ble lykksaligheten
over den [Marias] nye verdighet
besungen i himlens hall.
Måtte Gud i det høye
gi fred til menneskene
av god vilje.

Kristus, du som har skapt oss
med dine egne hender
og som ville bli
født for oss alle,
vi ber deg fromt:
Tilgi det vi har syndet.
Måtte du ikke tillate
at vi elendige går til grunne etter døden!
Måtte du ikke tillate
at vi alle ender i helvete!

3. LA HELE VERDEN GLEDE SEG

La hele verden glede seg over Frelserens
fødsel:
Født av en kysk mor og unnfanget ved
Gabriels ord.
Med rene stemmer og rene sinn
la oss glede oss i dag og juble,
for i dag, i dag
er Kristus født av Jomfru Maria,
jomfru, jomfru.
Kristus er født av Jomfru Maria,
gled dere, gled dere!

Gaudeamus et laetetur itaque,
itaque, itaque!
Gaudeamus et laetetur itaque!

Let us therefore rejoice and be glad,
therefore, therefore!
Let us therefore rejoice and be glad!

La oss derfor glede oss og juble,
derfor, derfor!
La oss glede oss og juble!

5. SCRIBERE PROPOSI

Scribere proposui
de contemptu mundano.
Iam est hora surgere
de somno mortis vano,
zizaniā spernere
sumpto virtutum grano.
Surge, surge, vigila!
Semper esto paratus!

Ubi sunt, qui ante
nos in hoc mundo fuere?
Venias ad tumulum,
si vis eos videre:
Cineres et vermes sunt,
postquam computruere.
Surge, surge ...

In hoc mundo nascitur
vir omnis cum maerore,
atque vita ducitur
humana cum labore.
Post extremum clauditur
cum funeris dolore.
Surge, surge ...

Vita brevis breviter
in brevi finiatur.
Venit mors velociter
et neminem veretur.
Omnia mors surripit
et nulli miseretur.
Surge, surge ...

O si scires gloriam
in regno beatorum,
nunquam dares animam
ad vana mundanorum,

5. I HAVE CHOSEN TO WRITE

I have chosen to write
of contempt for all wordly things.
Now the time has come to rise
from death's hollow sleep,
to scorn heresy
and savor the seeds of virtue.
Arise, arise, awaken!
Be always ready!

Where are they, who before us
lived in this world?
Come to the burial mound,
if you wish to see them:
only ashes and worms remain
after their decay.
Arise, arise ...

In this world all men
are born in grief,
and the life of man
is laden with strife.
Beyond the final day
all ends with funeral and sorrow.
Arise, arise ...

A short life
has but short a time.
Death comes swiftly
and fears no one.
Death swipes away everything
and pities no one.
Arise, arise ...

O, if you knew the glory
of the blessed kingdom
you would never give your soul away
to the vanity of the world,

5. JEG HAR SATT MEG FORE Å SKRIVE

Jeg har satt meg fore å skrive
om forakt for det jordiske.
Tiden er inne for å reise seg
fra dødens tomme søvn,
forakte kjetteri
og spise av dydenes korn.
Reis deg, reis deg, våk!
Vær alltid rede!

Hvor er de som levde
for oss i denne verden?
Kom til gravhaugen,
om du vil se dem!
De har råtnet opp
og er bare ormer og aske.
Reis deg, ...

I denne verden fødes
alle mennesker med sorg,
og menneskelivet
er fullt av slit.
Den siste dag ender
med smerte og begravelse.
Reis deg, ...

Et kort liv slutter
om kort tid.
Døden kommer raskt
og frykter ingen.
Døden rykker alt bort
og har ikke medlidenhet med noen.
Reis deg, ...

Å, om du kjente lyksaligheten
i de saliges kongedømme,
ville du aldri gi sjelen hen
til verdslig tomhet,

sed servires iugiter
Rectori angelorum.
Surge, surge ...

O quam felices hi sunt,
qui cum Christo regnabunt!
Facie ad faciem
dum ipsum inspectabunt,
«Sanctus, Sanctus Sabaoth»,
Domino proclamabunt.
Surge, surge ...

O quam dolor flebilis
a Christo separari,
et nunquam in numeris
iustorum nominari,
sed semper in tenebris
inferni cruciari.
Surge, surge ...

O si poenam minimam
sentires damnatorum,
bene vim hic sufferes
cunctorum tormentorum,
ut sic posses fugere
dolores captivorum.
Surge, surge ...

Ibi nullam requiem
acquirunt existentes,
nec lassantur Daemones
animas punientes,
quorum voces clamitant:
«Vae vae» aeternaliter.
Surge, surge ...

6. INSIGNIS EST FIGURA

Insignis est figura,
quam adinvenit aries,
cunctorum flos camporum,
mundum vocando vetulam

but forever serve
the Ruler of the angels.
Arise, arise ...

O, how fortunate are they
who shall reign with Christ!
Face to face
they shall gaze at Him,
«Holy, holy Sabaoth»,
they proclaim to the Lord.
Arise, arise ...

O, weeping sorrow,
to be severed from Christ,
and never to be counted
among the righteous,
but always tormented
in the darkness of hell.
Arise, arise ...

O, if you could but feel
the smallest punishment of the damned,
you would here on earth endure
the measure of all torments,
thereby able to escape
the pains of the convicted.
Arise, arise ...

No one there ever
acquires peace
and the daemons never tire of
punishing the souls,
whose voices clamor eternally:
«Woe, woe.»
Arise, arise ...

6. REMARKABLE IS THE SHAPE

Remarkable is the shape
which the ram,
flower of all fields, devises,
when he calls on the world,

men uopphørlig tjene
englenes Hersker.
Reis deg, ...

Å, hvor de er lykkelige
de som skal styre sammen med Kristus,
og som skuer Ham
ansikt til ansikt.
«Hellig, hellig Sebaoth»,
roper de til Herren.
Reis deg, ...

Å, hvilken smertelig sorg det er
å skilles fra Kristus
og aldri telles
blandt de rettfærdige,
men alltid pines
i helvetets mørke.
Reis deg, ...

Å, om du kunne føle den minste
av alle straffer de fordømte lider,
ville du her på jorden
utholde alle plager,
for at du slik skulle unnsnippe
fangenes pinsler.
Reis deg, ...

De som er der,
oppnår aldri hvile.
Djevlene trettes aldri.
De piner sjelene,
som for evig roper:
«Ve, ve!»
Reis deg, ...

6. DET ER ET BEMERKELSESVERDIG SYMBOL

Det er et bemerkelsesverdig symbol,
som bukken, alle engers blomst,
tar i bruk når han kaller verden:
En gammel kone,

gressu mirabilem.
Ambigua statura,
cuius rugosa facies,
asperitas membrorum
vitae praesentis formulam
monstrat instabilem.
Constat cunctis certissime
iam toties expertum:
quod defluit citissime
finem habens incertum.
Hanc ergo credas fabulam,
rem tam probabilem.

O quam multa promittit,
longam vitam, divitias,
furores et honores;
tandem in fine decipit
te fallibiliter.
Nam nudum te dimittit
ad maximas miserias,
dolores et horrores,
Corpus dum terra suscipit
miserabiliter.
Possessio disrumpitur
haeredes per carnales,
et anima demergitur
ad poenas infernales.
Scito quis ista recipit
iam satis graviter.

Quam miser es, avaré,
qui non vis Deo credere
nec in eum sperare,
qui diligis terrestria
spernens caelestia.
Praedico tibi clare,
quod cito debes perdere,
quae congregas avaré,
teque cum violentia
tollit mors impia.
Versutias, astutias,
persolvis cum usura,
post carnisque delicias,
quas possides cum cura,

an old woman, strange in stride and bearing.
An obscure figure,
whose wrinkled countenance
and jarring limbs
reveal the uncertainty
of this life.
It surely must be clear to all
what now has been seen so many times:
that which flows by with lightning speed
has an uncertain end.
Trust therefore this tale,
a matter of utmost likelihood.

O, how much she promises:
longevity, wealth,
passion and honor;
in the end she deceives you
treacherously.
For she abandons you naked
to the greatest miseries,
pains and horrors,
while the earth receives the body
plaintively.
The property of your heirs
is squandered by carnal lust,
and the soul is plunged into
infernal torment.
Now you shall know who bears
all this so gravely.

How miserable you are with all your greed,
not wanting to believe in God,
or having faith in Him,
you, who prize the things of the earth
and spurn those of heaven.
I proclaim to you that surely
you will quickly loose
what you greedily amass
and violently
a heinous death will carry you off.
Trickery and fraud
you pay off with interest,
and after the carnal delights,
which you hold on to with such fervor,

underlig i fremtreden og gange.
En tvedydig figur
hvis rynkede ansikt
og ujevne lemmer
viser dette livs
usikre bestemmelse.
Det som man har erfart så mange ganger
er nå sannelig klart for alle:
Det som flyter hurtig bort
har en usikker ende.
Tro derfor denne fortelling,
en så sannsynlig kjensgjerning.

Å, hvor mye lover hun ikke:
Et langt liv, rikdom,
elskov og ære.
Til slutt bedrar hun
deg forrædersk.
Hun overlater deg naken
til de verste ulykker,
smerter og redsler,
mens jorden tar i mot legemet
på ynkelig vis.
Eiendommen ødes bort
av syndige arvinger,
og sjelen dukkes ned
i helvetes kvaler.
Vit hvem som nå
tar i mot alt dette så hardt.

Hvor elendig er ikke du, du griske,
som ikke vil tro på Gud,
og ikke vil håpe på Ham,
du som elsker de jordiske ting
og forakter de himmelske.
Jeg sier deg sannelig
at du skal hurtig miste
hva du grådig samler,
og med vold skal du rykkes vekk
av den respektløse død.
Bedrag og renker
betaler du med renter,
og etter kjødets gleder,
som du besitter med slik omhu,

traheris ad supplicia
semper manentia.

Si tamen vis salvari,
innixus Christi sanguine,
dum tempus indulgetur,
pietatis operibus
insta fideliter.
Misericors placari
pater potest facillime,
si tamen exoretur,
nam lacrimis et precibus
flectitur dulciter.
Nam si conversus fueris
corde simul et ore
tuaque libens derideris
divino cum amore,
vere cum sanctis omnibus
vives feliciter.

7. VANITATUM VANITAS

Vanitatum vanitas,
omnia sunt vana!
Nil sub sole stabile
in vita humana.
Velut fumus transiit
gloria mundana.
Ista cur amplecteris
o tu mens insana?

Si caecus es an oculus
tibi caligavit?
Et apertis oculis
caecitas prostravit,
vel tuam dementia
furor induravit.
Ista non consideras,
neque cor expavit.

Dic, miser homuncule,
quidnam cogitasti?
Cuius erunt omnia

you are dragged away
to eternal punishment.

If, however, you wish salvation,
lean upon the blood of Christ,
and while time yet allows,
devote yourself faithfully
to pious deeds.
The merciful Father
can easily be placated
if one prays persistently,
for tears and prayers
appease Him sweetly.
If you change in both
heart and mind,
and you gladly give away what is yours
for the love of God,
surely you will live happily
with all the blessed ones.

7. VANITY OF VANITIES

Vanity of vanities,
all is vain!
Nothing under the sun is stable
in the lives of men.
Worldly glory
has vanished like smoke.
Why do you embrace such things,
o you foolish man?

Are you blind
or is your vision afflicted with darkness?
Has your clear sight
been impaired by blindness,
or has rage
hardened your madness?
You do neither consider these things
nor grow fearful in your heart.

Tell me, miserable man,
what have you been thinking?
To whom belong all these things

slepes du bort
til evige straffer.

Men dersom du ønsker frelse,
sett din lit til Kristi blod,
og mens tiden tillater,
tillitsfullt ta fatt
med fromme gjerninger.
Den barmhjertige Fader
kan lett formildes
om bare man ber inntrengende,
for med tårer og bønner
mildnes Han på kjærlig vis.
Dersom du omvender deg
i både sinn og skinn,
og du skjenker dine ting bort
av kjærlighet til Gud,
kommer du sannelig til å leve lykkelig
sammen med alle hellige.

7. FORFENGELIGHETERS FORFENGELIGHET

Forfengeligheters forfengelighet,
alt er tomhet.
Intet er sikkert under solen,
i menneskelivet.
Som røyk
har jordisk ære forgått.
Hvorfor setter du pris på disse ting,
du vanvittige menneske?

Mon du er blind,
eller ditt syn formørket?
Har blindheten
slått deg til jorden,
eller lidenskapen
forherdet deg i din galskap?
Du frykter ikke,
eller skjenker disse ting en tanke.

Si meg, elendige menneske,
hva du har tenkt på!
Hvem tilhører alt dette

haec, quae congregasti?
Ad caput reponitur
tibi, quod amasti?
Nequaquam: sed possides
id, quod ignorasti.

Animam Diaboli
rapiunt ad poenas.
Amici pecunias
dividunt amoenas.
Vermes carnem devorant
simul atque venas.
Res tua devolvitur
ad manus alienas.

Sic perit memoria
tuorum filiorum.
Ipsi succedentibus
in prosperis bonorum
gaudent cum gaudentibus.
Ut mos est eorum,
it tui memoria
cum sonitu verborum.

Uxori et liberis
res tuas liquisti.
Pro bis miser animam
tuam posuisti.
Uxor ducit alium,
quem tu non novisti.
Tui obliviscitur,
quam sic dilexisti.

8. MIRUM SI LAETERIS

Mirum si laeteris,
dum ex apparentibus
magis quam ex veris
mors concludit
et illudit.
Homo, quid tunc eris?
Mors fallax sophista,

you have collected?
Are they placed beside your head,
all these things that you have loved?
Not at all: but you do possess
that, which you have ignored.

The devil rushes the soul
off to punishment.
Friends divide
your beloved wealth.
Worms devour
both flesh and blood.
Your possessions fall
into the hands of strangers.

Thus you perish
in the memory of your sons.
In their prosperity
and joy
they revel in their revelry.
As is their custom,
they forget you as soon
as the echo of your words has vanished.

Your possessions have passed
to your wife and children.
Once again, miserable man,
you have relinquished your soul.
Your wife marries another man
whom you do not know.
She, whom you so highly loved,
forgets you.

8. HOW CAN YOU REJOICE?

How can you rejoice
when death concludes
and misleads,
more by what appears to be
than by what is true.
Man, what shall become of you?
Death is a deceitful sophist

som du har samlet?
Legges det ved ditt hodeleie,
alt det som du har elsket?
Slett ikke: Men du eier
det du har oversett.

Djevelene river med seg
sjelen bort til straff og pine.
Venner deler
ditt kjære gods og gull.
Ormer fortærer
både kjøtt og blod.
Din eiendom faller
i fremmede hender.

Slik glemmer
dine sønner deg:
I sin framgang
og lykke
gleder de seg med de glade.
Sin vane tro
glemmer de deg
når gjenlyden av dine ord er borte.

Din eiendom har du overlatt
til kone og barn.
Igjen har du oppgitt sjelen,
du elendige.
Din kone gifter seg
med en ukjent mann.
Hun som du har elsket slik,
glemmer deg.

8. DET ER UNDERLIG OM DU GLEDER DEG

Det er underlig om du gleder deg,
mens døden styrer
og fører bak lyset,
mer ved de utvendige ting
enn ved sannheten.
Menneske, hva vil du da være?
Døden er en bedragerisk ordkloyver,

breves dies hominis.
Quam vera sunt ista,
intus aet et disparet
fragilis aristis.
Cum sine vitii
homo vix in mundo
heu sit, supplicii
in lacu profundo
agitatur et pulsatur,
ut ventis arundo.

Mors mundi figura,
quae corrupta subito
perit, ut pictura,
non in luctu
sed in fluctu
hominem demptura.
O mundi Sophia,
nos errantes corrige
veritatis via,
ut eamus, ne cadamus
in mortis ruina.
Tu, spes humilium,
rutilans aurora,
pro nobis Dominum
iugiter implora,
adiuvare tu dignare
nos mortis in hora.

Hominem tam durum
iacentem in crimine
se iudicaturum,
dum post mortem
sciat fortem
iudicem venturum.
Quid artes? quid iura
tibi prosunt homini?
Solum ad futura
vel est ite vel venite
iudicis censura.
Ergo dum veneris
ludex iudicare,
tu nostri generis
statim memorare.

and the days of man are short.
How true it is:
the fragile grain
dries from the inside and disappears.
In this world
hardly a man is without sin;
alas, he would end up
in hell's abyss,
driven and beaten
like a reed in the wind.

Death, the world's reflection,
depraved and swiftly decaying,
is like a picture,
that will seize mankind,
not with sorrow,
but like a torrent.
O worldly wisdom,
guide us vagrants
onto the path of truth,
that we can wander and not fall
into death's destruction.
You, hope of the meek,
golden light of dawn,
beseek the Lord for us
eternally,
deem us mortals worthy of your help
in this hour of death.

This hardened man,
immersed in sin,
will judge himself,
but after death
he shall know
a mighty judge will come.
What does knowledge hold?
What does justice hold for you, o man?
In time to come only
«Come» or «Go»
will be the judge's verdict.
Thus, while you, judge,
come to rule,
you must steadfastly
remember our people.

og menneskelivet kort.
Hvor sant er ikke dette:
På innsiden tørker og forsvinner
et skjørt kornaks.
Knappt noe menneske
i verden er uten synd.
Akk, det ville havne
i helvetets avgrunn.
Det blir jaget og forslått
som sivet av vinden.

Døden, verdens gjenskinn,
som er fordervet og straks dør,
er som et bilde
som ikke i sorg,
men i bevegelse
vil rykke bort mennesket.
Å, verdens visdom,
rettled oss villfarne
så vi kan vandre
på sannhetens vei,
og ikke falle i dødens ruin.
Du, de ydmykes håp,
du skinnende morgenrøde,
bønnfall Herren
uopphørlig for oss,
nedlat deg til å hjelpe oss
i dødens time.

Å, dette harde menneske
som er sunket ned i skyld,
kommer til å dømme seg selv,
skjønt etter døden
skal han vite
at en hard dommer kommer.
Hva gavner kunnskap,
hva gavner rett deg, menneske?
I framtiden er kun
«Gå» eller «Kom»
dommerens bud.
Så mens du, dommer,
kommer for å dømme,
må du straks
huske vårt folk.

Quos emisti, redemisti,
Noli condemnare.

10. IN VERNALI TEMPORE

In vernali tempore
ortu laetabundo,
dum recedunt frigora,
nuntiat hirundo:
terrae, maris, nemoris
decus adest deforis
renovato mundo.
Vigor redit corporis,
cedit dolor pectoris
tempore iucundo.

Terra vernali floribus
et nemus virore.
Aves mulcent cantibus
et vocis dulcore.
Aqua tempestatibus
caret, aer imbribus
dulci plenus rore.
Sol consumptis nubibus,
radiis patentibus
lucet cum dulcore.

O quam mira gloria,
quantus decor Dei!
Quanta resplendentia
suae faciei,
a quo ducunt omnia,
ima, summa, media,
formam speciei.
Maior est distantia,
quam sit differentia
noctis et diei.

11. TEMPUS ADEST FLORIDUM

Tempus adest floridum,
surgunt namque flores;

Do not condemn those
you sent forth and reclaimed.

10. IN THE SPRINGTIME

In the springtime
in a merry place,
when the frost retreats,
the swallow proclaims:
The beauty of the earth, the sea, and the woods
can be found outdoors.
The world has been rejuvenated.
The body's strength returns,
the soul's pain recedes
in this joyous time.

The earth thrives with flowers
and the forest with green.
The birds delight with their song
and sweet voices.
The waters are free from storm
and the air free of rain,
filled with sweet dew.
The sun dispels the clouds,
and with its clear rays
shines sweetly.

O, what a glorious miracle,
how great is God's grace!
How resplendent
His appearance
is reflected in
all things,
great and small.
But even greater is the difference
than that between
day and night.

11. THE SEASON OF FLOWERS HAS ARRIVED

The season of flowers has arrived
and flowers flourish everywhere;

Fordøm ikke dem
du har kjøpt og løskjøpt!

10. OM VÅREN

Om våren,
på et lystig sted
når kulden slipper taket,
gir svalen bud:
Jordens, havets og skogens
pyrd er der ute.
Verden er blitt ny!
I denne glade tid
vender kroppens krefter tilbake
og sjelens smerte viker.

Jorden våres med blomster,
og skogen grønnes.
Fuglene gleder oss
med sødmefull sang.
Havet er stormfritt
og luften, full av den søte dugg,
er fri for regn.
Solen, som fordrev skyene
med klare stråler,
skinner mildt.

Å, for en herlighet!
Hvor stor er Guds skjønnhet!
Hvor stort er gjenskinnet
av Hans åsyn
som alle ting,
store og små,
gjenspeiler i sin form.
Forskjellen er likevel større
enn den er
mellom natt og dag.

11. BLOMSTENES TID ER HER

Blomstenes tid er her,
for vårblomstene dukker opp overalt.

vernales in omnibus
imitantur mores.
Hoc, quod frigus laeserat,
reparant calores.
Cernimus hoc fieri
per multos labores.

Sunt prata plena floribus
iucunda aspectu,
ubi iuvat cernere
herbas cum delectu.
Gramina et plantae
hieme quiescunt,
vernali in tempore
virent et accrescunt.

Haec vobis pulchre monstrant
Deum Creatorem,
quem quoque nos credimus
omnium factorem.
O tempus ergo hilare,
quo laetari libet,
renovato nam mundo
nos novari decet.

Terra ornatur floribus
et multo decore,
nos honestis moribus
et vero amore.
Gaudeamus igitur
tempore iucundo,
laudemusque Dominum
pectoris ex fundo.

13. SUM IN ALIENA PROVINCIA

Sum in aliena provincia,
conturbat me miseria,
iam deficit substantia,
evanuit laetitia.

O Salvator mortalium,
consolator fidelium,

they follow the customs of springtime
in all ways.
The warmth restores all
that was injured by the cold
We can see that this occurs
with great pains.

There are meadows rich with flowers,
a joy to behold,
what a pleasure to contemplate
the plants with delight.
Grass and plants
rest during the winter,
in the sprintime
they blossom and prosper.

All this shows you in a wonderful way
God the Creator,
whom we believe to be
the maker of all things.
O joyous season,
which we gladly delight in!
Now that the world has been renewed,
we, too, should be renewed.

While nature is adorned with flowers
and much ornament,
we are adorned with honesty
and true love.
Let us therefore be joyous
in this happy season,
and let us praise the Lord
from the depth of our hearts!

13. I AM IN A FOREIGN LAND

I am in a foreign land,
plagued by misfortune,
now my sustenance runs short,
joy has passed away.

O, Redeemer of all mortals,
Consoler of the faithful,

I alt følger de
de vårlige skikker.
Kuldens sår
leges av heten.
Vi ser at dette skjer
med mye strev.

Det finnes blomsterfylte enger,
et vakkert syn,
hvor plantene
er en fryd å skue.
Gress og planter,
hviler om vinteren,
om våren
grønnes de og vokser.

Dette viser dere på vakkert vis
Gud, Skaperen,
Ham som vi tror
er alle tings opphav.
O lykkelige tid,
som vi gleder oss over!
Nå som verden er fornyet,
bør også vi fornyes.

Mens naturen
pyntes med blomster,
smykkes vi med ærlighet
og sann kjærlighet.
La oss glede oss
i denne lystige tid!
La oss prise Herren
fra hjertets dyp!

13. JEG ER I ET FREMMED LAND

Jeg er i et fremmed land,
nød og elendighet plager meg,
nå tar føden slutt,
gleden er forsvunnet.

Å, dødeliges frelser,
de troendes trøster,

per te Deus nos salvavit
et a morte liberavit.

De provincia sum expulsus,
in angaria sum destructus,
iam factus sum ut laicus,
constringit me villissimus.

Miles essem, equitassem,
latro essem, spoliasset.
Non sum latro neque miles,
sed Phoebi pauper Satelles.

Monachus esse non valeo,
eremita non audeo,
mendicare erubesco,
et fodere iam nequeo.

O Salvator mortalium,
consolator fidelium,
per te Deus nos salvavit
et a morte liberavit.

14. IN STADIO LABORIS

In stadio laboris currunt omnes socii,
sed bravium honoris non sequuntur
singuli.

Si non vis onerari, caveas honorari.
Honor vult onere gravari.

Sicut dulcedo mellis non evacuabitur,
acerbitasque fellis nunquam relaxabitur,
sic et in praelatura nullus est sine cura.
Rerum hoc exigit natura.

Sed si in libertate vivere vuleris,
vivas in caritate, sic tu non dolueris:
nil habes, nil dolebis, perditum neque
flebis,
sed in hoc, quod habes, gaudebis.

through You God has given us salvation
and liberated us from death.

From the land I have been expelled,
in anguish I am destroyed,
now I have become like a layman,
the vilest of men hold me in their grasp.

Were I a soldier, I would ride,
were I a bandit, I would rob.
Neither bandit nor soldier am I,
but Phoebus' poor attendant.

I am not suited to being a monk,
I dare not be a hermit,
I am ashamed to be a beggar,
and I am unfit to dig.

O, Redeemer of all mortals,
Consoler of the faithful,
through you God has given us salvation
and liberated us from death.

14. ON THE ARENA OF STRIFE

Everyone races on the arena of strife,
but not all achieve honors.
Do not seek honor if you do not seek burden.
Honor entails burden.

Just as the sweetness of honey never fades
and the bitterness of bile never abates,
thus no public office is without worry.
This lies in the nature of things.

But if you wish to be free
you must live in poverty, thus you will not
suffer pain:
you own nought, you grieve not, you shed
no tears over what is lost,
but you will delight in what you have.

gjennom deg har Gud frelst oss
og befridd oss fra døden.

Jeg er fordrevet fra landet,
jeg er ødelagt i nøden,
nå er jeg blitt som en legbror,
den usleste binder meg.

Var jeg ridder, ville jeg ri,
var jeg røver, ville jeg røve.
Jeg er hverken røver eller ridder,
men Phoebus' fattige tjener.

Munk orker jeg ikke være,
eremitt tør jeg ikke være,
å tigge skammer jeg meg over,
og grave kan jeg nå ikke.

Å, dødeliges frelser,
de troendes trøster,
gjennom deg har Gud frelst oss,
og befridd oss fra døden.

14. PÅ SLITETS ARENA

På slitets arena løper alle,
men kun få oppnår ærens seierspris.
Ønsker du ingen byrde, søk ei heller ære.
Med ære følger byrde.

Slik som honningens sødme ikke svinner,
og gallens bitterhet aldri dempes,
slik er heller intet embete uten bekymring.
Dette er naturens lov.

Dersom du vil være fri,
må du leve i fattigdom. Slik vil du ikke ha
det vondt:
Du eier intet, slipper smerte, gråter ikke
over det tapte,
men gleder deg over det du har.

15. O SCHOLARES, VOCE PARES

O scholares voce pares,
iam mecum concinite
et choream iubileam
semper mecum ducite!
Iam ad festum modo maestum
servitutis studii
noster caetus speret laetus
nobilis convivii.

Convivari, non tristari
iubet lex in saeculo.
Consolari, iucundari
mandat Bacchus populo.
Ergo gaude, plaude laude,
contio scholarium!
O si tale, tale, tale
semper esset gaudium!

Felix ludus, in quo nudus
scholaris verberibus
non succumbit nec decumbit
magistri livoribus.
Ergo gaude, plaude laude,
contio scholarium!
O si tale, tale tale
semper esset gaudium!

17. ANGELUS EMITTITUR

Angelus emittitur, «Ave» dulce
promitur,
semen Dei seritur, igitur porta coeli
panditur.

Vim natura patitur, Filius
concipitur,
Virgo non corrumpitur, igitur porta coeli
panditur.

Grex in nocte pascitur, coeli lumen
funditur,

15. O STUDENTS WITH YOUR CLEAR VOICES

O students with your clear voices,
sing with me now
and lead the chorus of praise
together with me forever.
Soon our merry band
of noble company
will await
the sad feast of strife.

Celebration, not sorrow,
bids the law of our age.
Consolation and delight
demands Bacchus of the people.
Rejoice, therefore, applaud and praise,
assembled students!
O if only, only, only
things could always be this merry!

A cheerful game, in which a naked student
neither succumbs to the whip
nor buckles under the injuries
his teacher causes.
Rejoice, therefore, applaud and praise,
assembled students!
O if only, only, only
things could always be this merry!

17. AN ANGEL IS SENT FORTH

An angel is sent forth, «Be greeted» is
sweetly uttered,
God's seed is sown, and thus the gate of
heaven is revealed.

Nature's laws are overturned, the Son is
conceived,
the Virgin is not debased, and thus the gate
of heaven is revealed.

The herd grazes at night, light pours forth
from heaven,

15. O STUDENTER

O studenter,
syng med meg med klare stemmer
og led jubelkoret
sammen med meg.
Snart skal vår muntre gjeng
av edelt selskap
se fram til
slitets sørgmodige fest.

I den verdslige verden
byr tidens lov oss å feire, ikke sørge.
Bacchus befaler menneskene
å trøste og glede seg.
Altså gled dere,
klapp i hendene, studenter!
Å, om det alltid
kunne være en slik glede.

Det er en lystig lek
når en naken elev som smaker pisen
ikke bukker under og faller
for sårene læreren gir ham.
Altså gled dere,
klapp i hendene, studenter!
Å, om det alltid
kunne være en slik glede.

17. EN ENGEL BLIR UTSENDT

En engel blir utsendt, «Vær hilset», sies
det mildt.
Guds sæd blir sådd, og slik åpnes
himmelporten.

Naturens lover brytes: Sønnen blir
unnfanget
av en ubesudlet jomfru, og slik åpnes
himmelporten.

Hjorden beiter om natten, lys fra
himmelen strømmer ut.

laus in altis canitur, igitur porta coeli
panditur.

Gaudium praedicitur, pax quoque
promittitur,
bonis tamen traditur, igitur porta coeli
panditur.

Novum Sidus oritur, mortis umbra tollitur,
mundi salus gignitur, igitur porta coeli
panditur.

Diligendus proditur, nil culpandus
moritur,
non vincendus capitur, igitur porta coeli
panditur.

Cruci vita figitur, infernus destruitur,
captivitas tollitur, igitur porta coeli
panditur.

Adam nexu solvitur, mors orco
deprimitur,
caput hostis teritur, igitur porta coeli
panditur.

Argumentis igitur in his Christus sistitur,
morti sic excluditur. Igitur porta coeli
panditur.

praise is sung up on high, and thus the gate
of heaven is revealed.

Joy is foretold, peace is promised
and bestowed upon the righteous, and thus
the gate of heaven is revealed.

A new star is born, death's shadow expelled,
the world's salvation is engendered, and
thus the gate of heaven is revealed.

A good man is betrayed, he who is
without sin dies,
the invincible one is taken captive, and
thus the gate of heaven is revealed.

Life is affixed to the cross, hell is
destroyed,
captivity is done away with, and thus the
gate of heaven is revealed.

Adam is delivered from his bonds, death
is thrust into perdition,
the lord of foes is crushed, and thus the
gate of heaven is revealed.

In this way Christ stands firm,
and is exempted from death. And thus the
gate of heaven is revealed.

I det høye prises Gud, og slik åpnes
himmelporten.

Glede varsles, fred blir lovet
og gitt til de gode, og slik åpnes
himmelporten.

En ny stjerne oppstår, dødens skygge
fjernes,
verdens frelse bæres frem, og slik åpnes
himmelporten.

Den prisverdige blir forrådt, den som ikke
synder, dør,
den uovervinnelige blir tatt til fange, og
slik åpnes himmelporten.

Livet korsfestes, helvetet ødelegges,
fangenskapet oppheves, og slik åpnes
himmelporten.

Adam løses fra sitt bånd, i helvetet kues
døden,
fiendens fyrste knuses, og slik åpnes
himmelporten.

Slik står Kristus i mot
og frigis fra døden. Og slik åpnes
himmelporten.

18. ECCE NOVUM GAUDIUM

Ecce novum gaudium,
ecce novum mirum:
virgo parit filium,
quae non novit virum,
quae non novit virum.
Sed ut pyrus pyrum
gleba fert papyrus,
florens lilium.
*Ecce quod natura
mutat sua iura;*

18. BEHOLD THIS NEW JOY

Behold this new joy,
behold this new miracle:
a virgin begets a son,
not having known a man,
not having known a man.
But just as the peartree yields the pear,
the earth bears the papyrus,
the blossoming lily.
*Behold how nature
changes its laws:*

18. SE DENNE NYE GLEDE

Se denne nye glede,
se dette nye under:
En jomfru føder en sønn
uten å ha kjent noen mann,
uten å ha kjent noen mann.
Men slik som pæretreet
føder pære og jorden papyrus,
den blomstrende lilje.
*Se, som naturen
bryter sine lover:*

*virgo parit pura
Dei filium.*

Mundum Deus flebilem
cernens in ruina
rosam delectabilem
produxit de spina,
produxit de spina
natum de regina,
qui et medicina,
salus gentium.
Ecce quod natura ...

Nequivit divinitas
plus humiliari,
nec nostra carnalitas
magis exaltari,
magis exaltari,
Deo coaequari,
coelo collocari
per coniugium.
Ecce quod natura ...

19. RESONET IN LAUDIBUS

Resonet in laudibus
cum iucundis plausibus
Sion cum fidelibus.
Apparuit, quem genuit Maria.
Sunt impleta, quae praedixit Gabriel.
Eya, Eya,
virgo Deum genuit,
quem divina voluit clementia.
Hodie apparuit, apparuit in Israel,
ex Maria virgine est natus Rex.
Magnum nomen Domini Emanuel,
quod annuntiatum est per Gabriel.
Hodie apparuit, apparuit in Israel,
ex Maria virgine est natus Rex.

Christus natus hodie
ex Maria virgine
sine virili semine.

*a pure virgin begets
God's son.*

God beholds
a tearful and afflicted world,
and creates a delectable rose
from the thorn bush,
from the thorn bush.
Born of a queen,
He is also the healer,
the salvation of the heathens.
Behold how nature ...

No longer could the divinity
be further humiliated,
and our lust
could not be further exulted,
further exulted,
and be reconciled with God
and congregate
in heavenly union.
Behold how nature ...

19. LET THE SONG OF PRAISE RESOUND

Let the song of praise resound
with joy and delight,
Zion and the faithful.
He, who is born of Mary, has appeared.
All has come to pass as foretold by Gabriel.
Oh, oh,
a virgin gave birth to God,
as ordained by the merciful divinity.
Today he appeared, appeared in Israel,
a king is born of the Virgin Mary.
Great is the Lord's name Emmanuel,
as proclaimed by Gabriel.
Today he appeared, appeared in Israel,
a king is born of the Virgin Mary.

Christ is born today
of the Virgin Mary
without the seed of a man.

*En ren jomfru føder
Guds sønn.*

Gud skuer en ynkelig verden
i ruiner
og skaper en yndig rose
fra tornebusken,
fra tornebusken.
Født av en dronning,
Han, som også er
hedningenes redning og frelse.
Se, som naturen ...

Gud var ikke lenger i stand
til å ydmykes mer,
vår kjødelige lyst kunne ikke lenger
opphøyes,
opphøyes,
og forenes med Gud
og samle seg
i himmelsk forening.
Se, som naturen ...

19. LA LOVSANGEN KLINGE

La lovsangen klinge
med jubel og glede,
Sion og de troende.
Han som Maria fødte, har åpenbart seg.
Det som Gabriel kunngjorde er blitt oppfylt.
Å, å!
En jomfru satte Gud til verden,
slik som Guds mildhet ville.
I dag viste Han seg, viste Han seg i Israel.
Av Jomfru Maria er Kongen født.
Stort er Herrens navn Emanuel,
som er bebudet gjennom Gabriel.
I dag viste Han seg, viste Han seg i Israel.
Av Jomfru Maria er Kongen født.

Kristus er født i dag
av Jomfru Maria
uten mannlig sæd.

Apparuit, quem genuit Maria.
Sunt impleta, quae ...

Pueri, concinite,
nato regi psallite,
voce pia dicite:
apparuit quem genuit Maria.
Sunt impleta, quae ...

Sion, lauda Dominum,
Salvatorem hominum,
purgatorem criminum.
Apparuit, quem genuit Maria.
Sunt impleta, quae ...

20. VERBUM CARO FACTUM EST

*Verbum caro factum est
de virgine,
verbum caro factum est
de virgine Maria.
In hoc anni circulo
vita datur saeculo
nato nobis parvulo
de virgine Maria.*

*Verbum caro ...
O beata femina,
cuius ventris gloria,
mundi lavat crimina
de virgine Maria.*

*Verbum caro ...
Stella solem protulit,
sol salutem contulit,
carnem veram abstulit
de virgine Maria.*

*Verbum caro ...
Fons de suo rivulo
nascitur pro populo,
quem tulit de vinculo
de virgine Maria.*

He, who is born of Mary, has appeared.
All has come to pass ...

Sing together, ye boys,
praise the newborn king with song,
and recite with pious voices:
He, who is born of Mary, has appeared.
All has come to pass ...

Zion, praise the Lord,
the Saviour of mankind,
He who cleanses all offenses.
He, who is born of Mary, has appeared.
All has come to pass ...

20. THE WORD IS MADE FLESH

*The word is made flesh
through the Virgin,
the word is made flesh
through the Virgin Mary.
In the course of this year
life was given to the world,
when a small child was born unto us
by the Virgin Mary.*

*The word is made flesh ...
O blessed woman,
whose womb's glory
has cleansed the sins of the world
through the Virgin Mary.*

*The word is made flesh...
The star reveals the sun,
the sun confers salvation,
and takes away the true flesh
from the Virgin Mary.*

*The word is made flesh...
A spring is born from its brook
for the people,
whom it delivers from its chains
through the Virgin Mary.*

Han som Maria fødte, har vist seg.
Det som Gabriel kunngjorde ...

Gutter, syng sammen,
lovpris den nyfødte kongen.
Fremsi med from stemme:
Han som Maria fødte, har vist seg.
Det som Gabriel kunngjorde ...

Sion, lovpris Herren,
menneskenes frelser,
Han som renser all synd.
Han som Maria fødte, har vist seg.
Det som Gabriel kunngjorde ...

20. ORDET BLE KJØD

*Ordet ble kjød
gjennom Jomfruen,
Ordet ble kjød
gjennom Jomfru Maria.
I dette årets kretsløp
er livet gitt til verden,
idet et lite barn er oss født
av Jomfru Maria.*

*Ordet ble kjød ...
Å, salige kvinne
hvis morslivs ære
har renset verdens synder,
gjennom Jomfru Maria.*

*Ordet ble kjød ...
Stjernen bringer solen fram,
solen bringer frelse
og fjerner det sanne kjød
fra Jomfru Maria.*

*Ordet ble kjød ...
En kilde fødes fra sin bekk
for folket
som den frigjør fra lenken,
gjennom Jomfru Maria.*

Verbum caro ...

Laus, honor, virtus, Domino
Deo, Patri et Filio
Sancto simul Paracleto
de virgine Maria.

22. MITH HIERTHÆ BRENDHER

Mith hierthæ brendher heth som boll,
Ok saa thet skal
Pro laudibus Marie.
Wore myn tunghæ giort aff stoll
Ok hun hadhæ mall
Totamque vim sophie,
Matthæ iek saa bogh nymmæ,
Hanc laudare virginem,
Tha willæ iek dictæ oc rymæ
Reginarum regina et domina
Hun loues i allen tymæ.

Hwath syer jek then selgæ man,
Som lydheth kan,
De hac virginitate?
Allæ synæ sorgher hun foruan,
Som hun thet fan
Sua benignitate.
Hun er wel verdigh at prises,
Templum dei trinitas,
Ther allæ dygdher aff ryses,
Maiestatis unitas essencie,
The høueskæ oc the vysæ.

O lux et decus hominum,
Lux luminum,
Maria meth dygdh oc frommæ,
Peperisti filium et dominum,
Jhesum then synethæ blommæ.
Guth ladhæ oss aldri ath skylies,
Virga Jesse florida,
Wp rwnnen som ross oc lilæ.
Da nobis solacium et gaudium
Meth mach oc fulgooth willæ.

The word is made flesh...

Praise, honor and glory
to the Lord God, the Father and the Son
and the Holy Ghost
through the Virgin Mary.

22. MY HEART IS AFLAME

My heart is aflame, hot as a furnace,
and so it shall be
in praise of Mary.
Were my tongue made of steel,
and it could speak,
and had all of wisdom's power,
I then would learn
to praise the Virgin,
I would write in rhyme,
for the Queen of all queens,
she is praised in time eternal.

What say I, wretched man,
who little comprehends
this virginity?
All her sorrows she endured
and overcame
with her kindness.
She is well worthy of praise,
Temple of the Trinity,
wherefrom all virtue arises,
You, unity of majesty,
nobility and wisdom.

O mankind's light and grace,
light of lights,
Mary, with virtue and piety,
you have conceived the Son and the Lord,
Jesus, the blessed flower.
God, let us never part,
the flowering branch of Jesse,
sprung forth like a rose and a lily.
Give us consolation and happiness,
with Your power and good will.

Ordet ble kjød ...

Lovprisning, ære og makt
til Gud, Faderen og Sønnen
og Den hellige ånd
gjennom Jomfru Maria.

22. MITT HJERTE BRENNER

Mitt hjerte brenner hett som et bål,
Og så dett skal,
til Marias pris.
Var min tunge giort av stål,
og den hadde mål
og all visdom i sitt eie,
mätte jeg så lære
og rose denne Jomfru,
da ville jeg dikte og rime.
Dronningers dronning og frue,
Hun lovprises i all tid.

Hva sier jeg den stakkars mann,
som lite kan,
om denne jomfrudom?
All den sorg hun bar
overvant hun
med sitt gode hjerte.
Hun er vel verdig å prises,
Treenigheten, Guds tempel,
hvor alle dyder oppstår,
du enhet av majestet,
høviskheth og visdom.

O menneskers lys og pryd,
lysenes lys,
Maria med dyd og fromhet,
du har født en Sønn og Herre,
Jesus, den velsignede blomst.
Gud la oss aldri adskilles,
Jesaia blomstrende stav,
sprunget ut som en rose og lilje.
Gi oss trøst og glede
med makt og fullgod vilje.

PRO MUSICA ANTIQUA, Oslo made its debut in 1971, and is one of the oldest ensembles in Norway for early music. Inspired by similar groups in the USA and Europe, they brought the music of the Middle Ages and Renaissance to Norwegian audiences. The ensemble played over 100 concerts, toured for *Rikskonsertene* and made programs for radio and television before they disbanded in 1977. Hans Olav Gorset was a member of the original Pro Musica Antiqua some thirty years ago. After studies in the field of early music at the Schola Cantorum in Basel, he established a new version of the ensemble in 1992. Its members are versatile musicians and soloists, and are active in teaching, music theater and all aspects of musical life. The ensemble's resourcefulness is also reflected in the repertoire, which consists of music from the 14th to the 17th century. Their spirited and personal performances, based on solid scholarship and research of performance practices, have won praise at festivals in Scandinavia and Germany. The ensemble has received funding from the Norwegian Cultural Council, and in 1999 Gorset was awarded a three-year national scholarship enabling him to outline new projects and explore new repertoire. During the last few years the ensemble has specialized in Scandinavian music from the Middle Ages and Renaissance. *Valravnen*, a CD with Danish-Norwegian songs and instrumental tunes from the Renaissance, has been awarded much acclaim (*Norsk kulturråds klassikerserie/Polygram NKCFD 50032*).

Hans Olav Gorset teaches performance practice and recorder at the Norwegian State Academy of Music, and is in great demand as a Baroque traverso player. For Borgere og Bønder, a recording of popular Norwegian music from the 18th century, was nominated for a Norwegian Grammy in 1990 (*Norsk kulturråds klassikerserie/Polygram NKCFD 50025*). Together with Rolf Lislevand and Paolo Pandolfo he released a CD with music by the French Baroque composer Pierre Philidor (*SIMAX PSC 1129*) in 1997, earning superlative acclaim in both the Norwegian and the foreign press.

The remaining members of the ensemble are Marit Isaksen Solstrand and Ståle Ytterli, both unusually adaptable singers with a background in classical music, jazz and musical. Elizabeth Gaver is renowned as a fiddle player in the medieval ensemble Sequentia. Gisela Attinger has a doctorate in music (Gregorian Chant) from the University of Oslo. Vegard Lund plays lute and guitar with numerous other groups, such as the Nordic Baroque Quartet. Gilles Obermayer belongs to the elite among early music percussionists, and additionally works with modern music for experimental dance ensembles in Norway, Sweden and the USA.

On this recording Pro Musica Antiqua, Oslo is joined by the voices of Trio Mediæval (Linn Andrea Fuglseth, Anna Maria Friman, Torunn Østrem Ossum) and Johannes Weisser.

Pro Musica Antiqua, Oslo debuterte i Oslo i 1971 og er et av Norges eldste ensembler for tidlig-musikk. Inspirert av forbilder fra U.S.A. og Europa, brakte de musikk fra middelalder og renessanse til et norsk publikum. Ensemblet gjennomførte over 100 konserter, turneer for Rikskonsertene og radio- og TV-program før de ble oppløst i 1977. Hans Olav Gorset var med fra Pro Musica Antiquas spede begynnelse for over trede år siden. Etter å ha utdannet seg innen tidlig-musikk bl.a. ved Schola Cantorum i Basel, grunnla han i 1992 en ny utgave av ensemblet. Medlemmene er allsidige musikere og solister, og arbeider med undervisning, musikkteater og musikkformidling. Allsidigheten avspeiler seg også i repertoaret, som består av musikk fra 1300- til 1600-tallet. Deres levende og personlig måte å framføre musikken på, basert på solide kunnskaper om oppføringspraksis, har vakt bifall ved festivaler i Skandinavia og Tyskland. Ensemblet har fått prosjektstøtte fra Norsk Kulturråd, og i 1999 ble Gorset tildelt Statens tre-årige arbeidsstipend for å planlegge nye prosjekter og utforske nytt repertoar. I de seneste årene har ensemblet spesialisert seg på musikk framført i Skandinavia i middelalder og renessanse. *Valravnen*, en CD med dansk-norske sanger og instrumentalmusikk fra renessansen, er blitt berømmet med mange lovord (*Norsk kulturråds klassikerserie/Polygram NKFC D 50032*).

Hans Olav Gorset underviser i oppføringspraksis og blokkfløyte ved Norges Musikkhøgskole, og er virksom som solist på barokkfløyte. For Borgere og Bønder, en innspilling med folkelig norsk musikk fra 1700-tallet, ble nominert til Spellemannspris i 1990 (*Norsk kulturråds klassikerserie/Polygram NKFC D 50025*). I 1997 utga han, sammen med Rolf Lislevand og Paolo Pandolfo, en CD med fransk barokkmusikk av Pierre Philidor (*SIMAX PSC 1129*), som fikk norsk og utenlandsk presse til å finne fram de helt store superlativene.

De øvrige medlemmene i ensemblet er Marit Isaksen Solstrand og Ståle Ytterli, begge uvanlig fleksible sangere med bakgrunn innen klassisk musikk, jazz og musicals. Elizabeth Gaver er kjent som fiddlespiller i middelalderensemblet Sequentia. Gisela Attinger har doktorgraden i musikk (gregoriansk sang) ved Universitetet i Oslo. Vegard Lund spiller lutt og gitar også med flere andre grupper, bl.a. Nordisk Barokk Kvartett. Gilles Obermayer hører til eliten blant perkusjonister innen tidlig-musikk, og arbeider dessuten med moderne musikk for eksperimentelle dansegrupper i Norge, Sverige og U.S.A.

På denne innspillingen medvirker også Trio Mediaeval (Linn Andrea Fuglseth, Anna Maria Friman, Torunn Østrem Ossum) og Johannes Weisser.

CANTIONES DE NATIVITATE *Domini & Salvatoris nostri Iesu Christi.*

Vim Natura patitur, Filius concipitur,
Virgo non corrumpitur, Igitur &c.
Grex in nocte pascitur, Cæli lumen funditur,
Laus in altis canitur, Igitur &c.
Gaudium prædicatur, Pax quoq; promittitur
Bonis tamen traditur, Igitur &c.

Nonum

Total tid: 65:41

Recorded

2-5 February 1999

Gamle Aker kirke, Oslo

Producer: Jørn Pedersen

Engineer: Arne Akselberg

SIMAX
classics

PRO MUSICA ANTIQUA OSLO
HANS OLAV GORSET

COMPACT
disc
DIGITAL AUDIO

PSC 1203

© & ® 1999 BIEM / ncb

CD MADE IN EU

ALL RIGHTS RESERVED GMF

PRODUCED BY
PRO MUSICA, NORWAY

NO FZS XXXX 01 0
NO FZS XXXX YY 0

CANTIO

Music from *Piae Cantiones*
⦿ Church and School songs
from Medieval Scandinavia